

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Martina Řezníčková
Poškozený jako účastník přestupkového řízení
Bakalářská práce

Olomouc 2021

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma *Poškozený jako účastník přestupkového řízení* vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Kroměříži dne 30. 3. 2021

Podpis: _____

Martina Řezníčková

Tímto bych chtěla poděkovat JUDr. Lucii Madleňákové, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady a pomoc při zpracování této bakalářské práce.

Obsah

Seznam použitých zkratk	5
Úvod	6
1. Způsobilost být účastníkem řízení	8
1.1. Vymezení účastníků dle správního řádu a zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich.....	9
1.2. Omezení rozsahu účastenství poškozeného v přestupkovém řízení	10
1.3. Odůvodnění omezení účastenství poškozeného a jeho postavení v přestupkovém řízení	12
1.4. Srovnání s poškozeným v trestním řízení	13
1.5. Osoba přímo postižená spácháním přestupku	15
1.5.1. Osoba přímo postižená spácháním přestupku současně vystupující jako poškozený.....	16
1.6. Tvrzený účastník.....	18
2. Procesní způsobilost	20
2.1. Svěprávnost dle Občanského zákoníku.....	20
2.1.1. Omezení svěprávnosti.....	21
2.2. Procesní způsobilost a její vztah k způsobilosti být účastníkem řízení	23
2.3. Procesní způsobilost u právnických osob v přestupkovém řízení	24
2.4. Procesní způsobilost poškozeného v přestupkovém řízení a její srovnání s obviněným	26
2.5. Srovnání procesní způsobilosti poškozeného v přestupkovém řízení s poškozeným v trestním řízení.....	26
Závěr	28
Seznam použitých zdrojů	31
Právní předpisy.....	31
Judikatura.....	31
Knihy	31
Články.....	32
Internetové zdroje.....	33
Abstrakt	35
Abstract	35
Klíčová slova	36
Keywords	36

Seznam použitých zkratek

SpŘ, Správní řád	zákon č. 500/2004 Sb., Správní řád
sp. zn.	spisová značka
č. j.	číslo jednací
NSS	Nejvyšší správní soud
Trestní řád, TR	zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním
zákon o odpovědnosti za přestupky	zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich
NOZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
o. s. ř., OSŘ	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

Úvod

Předmětem této bakalářské práce je problematika poškozeného jako účastníka přestupkového řízení a s ohledem na široké vymezení tohoto tématu se v ní budu zabývat zejména způsobilostí poškozeného být účastníkem přestupkového řízení a dále také jeho procesní způsobilostí. Tato práce bude členěna do dvou kapitol.

V první kapitole na úvod popíšu způsobilost být účastníkem řízení a také právní osobnost, na kterou se váže. Dále budu dělit tuto kapitolu na několik podkapitol. Nejprve se v nich budu věnovat vymezení účastníků řízení dle zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu a zvláštního zákona č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich s cílem zachytit postavení poškozeného v přestupkovém řízení. V následující části se budu věnovat vzniku a rozsahu účastenství poškozeného v řízení o přestupcích s cílem odpovědět na otázku, proč má poškozený postavení účastníka jen v části řízení. Poté budu srovnávat poškozeného jakožto účastníka přestupkového řízení s poškozeným v trestním řízení, a nakonec se zaměřím na osobu přímo postiženou spácháním přestupku a situaci kdy dochází k pochybnostem o postavení účastníka. V této kapitole budu aplikovat popisnou a srovnávací metodu.

Jako zdroj informací budu využívat kromě právních předpisů (zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním a zákon č. 500/2004, správní řád) zejména komentáře k příslušným zákonům, judikaturu a monografie věnující se problematice správního a přestupkového práva. Mezi stěžejní zdroje pro vypracování této kapitoly se bude řadit v první řadě *Nové přestupkové právo* (2017), jelikož v něm autorka Prášková Helena představuje novou právní úpravu přestupkového práva dle zákona č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, podrobně analyzuje institut poškozeného, srovnává ho s poškozeným v trestním řízení, i s poškozeným v průběhu historie a přináší i nové úvahy o jeho úloze v řízení a možných změnách v právní úpravě v budoucnu. Vedle toho dalším cenným zdrojem ze seznamu komentářů bude především Komentář k zákonu o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich (2018), který zpracoval autorský kolektiv (Bahadlo David, Brož Jan, Kadečka Stanislav, Průcha Petr, Rigel Filip a Šťastný Vít) a konkrétně jeho části z rukou Průchy Petra, a také druhý Komentář k tomuto zákonu (2019) od autorek Kučerové Heleny a Horzinkové Evy. V části této kapitoly týkající se vymezení účastníků řízení budu využívat i Komentář k Správnímu řádu (2019) z rukou Jemelky Luboše, Pondělíčkové Kláry a Bahadla Davida. A pro srovnání s poškozeným v trestním řízení jsem zvolila Komentář k Trestnímu řádu (2017), který opět zpracoval kolektiv autorů, a ze kterého využiji zejména části autorem kterých je Durdík Tomáš. Důvodem, proč jsem si

vybrala konkrétní publikace, byla snaha o využití široké palety zdrojů zabývajících se konkrétně poškozeným jako účastníkem přestupkového řízení, a proto jsem také zvolila více komentářů týkajících se zákona o odpovědnosti za přestupky. Dalším kritériem pro užití konkrétních publikací byla zároveň také preference vydání s právním stavem co nejbližším k současnosti a co možná nejširším rozbohem dané problematiky nad rámec ustanovení v právních předpisech, což dle mého názoru splňuje zejména *Nové přestupkové právo* Práškové a komentář Průchy, a tak se právě na ně v průběhu kapitoly budu obracet nejvíce.

V druhé kapitole, dále taktéž členěné na podkapitoly, mým cílem bude přiblížit procesní způsobilost poškozeného v přestupkovém řízení. Abych plynule navázala na první kapitolu, hned v úvodu rozeberu vztah mezi způsobilostí být účastníkem řízení a procesní způsobilostí a následně uvedu její zakotvení v právních předpisech. Jelikož se procesní způsobilost v přestupkovém řízení váže na svéprávnost osob, v podkapitolách budu nejprve rozebírat samotnou svéprávnost. V následujících částech pak budu porovnávat procesní způsobilost poškozeného s procesní způsobilostí obviněného v přestupkovém řízení a v závěru také s procesní způsobilostí poškozeného v trestním řízení. I v této kapitole budu opět využívat popisnou a srovnávací metodu.

Co se týká zdrojů informací, pro druhou kapitolu budu využívat z právních předpisů zejména zákon č. 500/2004, správní řád, protože právě tam je zakotvena procesní způsobilost a zastoupení fyzických osob v přestupkovém řízení. Dále budu čerpat také ze zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, protože upravuje jednání fyzických osob za právnické osoby, a ze zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, jelikož definuje a upravuje svéprávnost. Kromě toho budu opět využívat také komentáře k příslušným ustanovením a tituly zabývající se danou tematikou, ale na rozdíl od první kapitoly již nebudu výrazně upřednostňovat určité zdroje nad jinými. Co se konkrétních titulů týče, využiji například část ke svéprávnosti z *Encyklopedie českých právních dějin* od autorky Steinové (2016) anebo již zmíněné *Nové přestupkové právo* Práškové. Pro svou informační hodnotu bude pro tuto kapitolu podstatná mimo jiné i důvodová zpráva k občanskému zákoníku.

1. Způsobilost být účastníkem řízení

Aby se osoba mohla vůbec stát účastníkem přestupkového řízení¹, tedy aby o jejich právech a povinnostech mohl správní orgán primárně rozhodovat² anebo jak uvádí Kopecký „aby pro její právní poměry mohl mít výsledek řízení takový význam, že jí zákonodárce svěřuje prostředky, jimiž může ovlivňovat průběh a výsledek řízení“³, musí mít tato osoba právní osobnost (dříve právní subjektivitu). A aby vedle toho mohla v řízení i jednat samostatně bez potřeby zastoupení, musí mít kromě toho i procesní způsobilost. Zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich (dále jen zákon o odpovědnosti za přestupky) ani zákon č. 500/2004 Sb., správní řád sám nedefinuje pojem právní osobnost, proto se i pro účely přestupkového řízení aplikuje definice uzákoněná v § 15 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, kde je v odst. 1 vymezena právní osobnost jako „způsobilost mít v mezích právního řádu práva a povinnosti“.

Právní osobnost je spojována s existencí člověka samotného a fyzické osoby ji tak mají podle § 23 NOZ od narození až do smrti. Obdobné platí i u právnických osob, jelikož se ale jedná o uměle vytvořené organizované útvary, u kterých o narození ani smrti nemůžeme hovořit, právní osobnost se u nich váže na jejich vznik a zánik (§ 118 NOZ). Co se týká právní osobnosti u fyzických osob, jak uvádí § 16 NOZ, není možné se jí vzdát, a to ani z části. Pokud to osoba i přes toto ustanovení učiní, nepřihlíží se k tomu, protože jak k této problematice uvádí Steinová, „způsobilost bytosti stát se subjektem právních vztahů je nepostradatelným předpokladem pro samostatnou existenci jedince, se kterým je neoddělitelně spjat soubor základních práv a svobod“⁴.

Účastníkem přestupkového řízení se tak může stát každá živá fyzická osoba a každá právnická osoba, která vznikla dle § 122 NOZ a násl. K tomu, aby účastník ale mohl v řízení svým jednáním i samostatně činit procesní úkony, a tedy vlastními úkony vykonávat procesní práva a plnit procesní povinnosti⁵, mu samotná právní osobnost nestačí a je třeba, aby měl i procesní způsobilost.

¹ Někdy též uváděnou jako procesní osobnost.

² STRAKOŠ, Jan a KROUPOVÁ, Pavlína. *Základy správního trestání*. 1. vyd. Praha: Institut pro veřejnou správu Praha, 2017. ISBN 978-80-86976-39-6. Převzato z CODEXIS®, doplňku LIBERIS®

³ KOPECKÝ, Martin. *Správní právo: obecná část*. V Praze: C.H. Beck, 2019. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-727-9, s. 346

⁴ STEINOVÁ, Veronika. *Právní osobnost a svéprávnost*. In Schelle, K., Tauchen, J. (eds.). *Encyklopedie českých právních dějin*, VI. svazek Právní–Právo po. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. VI. svazek Právní–Právo po. ISBN 978-80-7418-238-9, s. 37.

⁵ PRÁŠKOVÁ, Helena. *Nové přestupkové právo*. Praha: Leges, 2017. Teoretik. ISBN 978-80-7502-221-9, s. 323

1.1. Vymezení účastníků dle správního řádu a zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich

Abych se v této práci mohla dále zabývat poškozeným jakožto účastníkem přestupkového řízení, musela jsem nejprve zjistit, jak jsou v zákoně vůbec účastníci tohoto řízení vymezeni. Pro správní řízení účastníky obecně definuje v § 27 zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, a to tak, že je řadí do tří jím popsaných skupin na účastníky hlavní, vedlejší a účastníky dále formulované zvláštními zákony. Účastníci přestupkového řízení dle tohoto ustanovení spadají do třetí skupiny účastníků a jsou dále komplexně a taxativně popsáni v zákoně o odpovědnosti za přestupky. Vymezení účastníků řízení dle správního řádu se proto v případě přestupkového řízení nepoužívá a aplikuje se výhradně právní úprava zvláštního zákona o odpovědnosti za přestupky, ale jak uvádí Průcha v Komentáři k tomuto zákonu, „ve smyslu diferenciacce provedené obecně ve správním řádu je nutno považovat účastníky řízení o přestupcích za tzv. účastníky hlavní“⁶, jelikož v přestupkovém řízení se rozhoduje právě o jejich právech a povinnostech a bez těchto účastníků si řízení tudíž nelze vůbec představit⁷. Rozdělením účastníků do jednotlivých skupin zákonodárce vyřešil otázku, jak odlišit rozsah procesních práv a povinností u jednotlivých účastníků řízení a zároveň zachovat jejich rovnost v právech a povinnostech, které jim zákonodárce přiznává v čl. 37 odst. 3 LZPS, kde ustavuje rovnost všech účastníků v řízení⁸, což osobně považuji za velmi elegantní způsob řešení.

Hlavní účastníci jsou v řízení neopominutelní⁹ a dále je správní řád dělí v § 27 odst. 1 na účastníky řízení zahajovaného na žádost a účastníky řízení zahajovaného z moci úřední. A jelikož jsou všechna řízení o přestupcích vedena z důvodu veřejného zájmu *ex officio*, i pro všechny jejich účastníky platí, že jsou účastníky v řízení vedeném z moci úřední a jsou to tedy „dotčené osoby, kterým má rozhodnutí založit, změnit nebo zrušit právo anebo povinnost nebo prohlásit, že právo nebo povinnost mají anebo nemají“¹⁰.

⁶PRŮCHA, Petr. In BOHADLO, David (ed.). *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2018, xxi, 674 s. Komentáře Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7598-052-6, s. 400 (§ 68 zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich).

⁷KOPECKÝ, Martin. *Správní právo: obecná část*. V Praze: C.H. Beck, 2019, xxxii, 536 s. Právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-727-9, s. 346.

⁸JEMELKA, Luboš, Klára PONDĚLÍČKOVÁ a David BOHADLO. *Správní řád: komentář*. 6. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2019, xxxv, 1011 s. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-751-4, s. 182–184 (§ 27 správního řádu).

⁹Též esenciální.

¹⁰ § 27 odst. 1 zákona č. 500/2004, správního řádu

1.2. Omezení rozsahu účastnictví poškozeného v přestupkovém řízení

Jak už jsem zmínila, v aktuálním znění zákona o odpovědnosti za přestupky je okruh účastníků vymezen taxativním výčtem v § 68 a konkrétně se jedná o obviněném, vlastníkovi věci a pro tuto práci také nejpodstatnějším poškozeném. V tomto paragrafu je ustanoveno, že poškozený je účastníkem řízení pouze v části řízení, která se týká jím uplatněného nároku na náhradu škody nebo nároku na vydání bezdůvodného obohacení. Jak dále i vysvětluje důvodová zpráva, pro poškozeného tak platí, že je právoplatným účastníkem řízení pouze ve vztahu k části předmětu řízení, která se ho týká. Toto ustanovení tedy „nezakládá poškozenému generální¹¹ účastnictví, nýbrž účastnictví omezené povahou a rozsahem práv poškozeného, o kterých se v přestupkovém řízení jedná“.¹²

Jelikož účastnictví poškozeného v přestupkovém řízení je takto podmíněno existencí nároku na náhradu škody nebo na vydání bezdůvodného obohacení, samostatný vznik účastnictví poškozeného se váže na moment vznesením tohoto nároku vůči obviněnému, pokud je tak učiněno včas a řádně. Touto problematikou se zabývá ve svém článku i Mates, který podotýká, že pro uplatnění nároku poškozeného platí zásada koncentrační¹³ a konkrétně tento nárok může poškozený vznést nejpozději při prvním ústním jednání nebo ve lhůtě stanovené správním orgánem, jak je stanoveno v § 70 odst. 2 zákona o odpovědnosti za přestupky. Rozsah vzniklého účastnictví je pak dále omezen rozsahem, v jakém je projednáván nárok poškozeného. Jak však poznamenávají autoři *Průvodce novým přestupkovým zákonem pro správní praxi*: „Pokud nárok ve stanoveném okamžiku uplatněn není, nestává se taková osoba účastníkem – poškozeným v přestupkovém řízení, avšak současně ji toto nezabavuje možnosti domáhat se svého nároku v civilním soudním nebo jiném řízení.“¹⁴

Výše uvedené vyplývá i z rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 8. 2007, který uvádí, že „poškozený, který v přestupkovém řízení neuplatnil nárok na náhradu škody a který není ani navrhovatelem tohoto řízení, nemá postavení účastníka přestupkového řízení ve smyslu § 72 zákona ČNR č. 200/1990 Sb., o přestupcích, jelikož nebyl přímo dotčen na svých právech“.¹⁵ Tento rozsudek byl vydán sice v době účinnosti zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích (dále jen zákona o přestupcích), který v té době v § 72 za účastníka řízení

¹¹ Někdy taktéž označováno jako univerzální účastnictví.

¹² Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 10. 2007, sp. zn. 2 As 46/2006-100

¹³ MATES, Pavel. K některým procesním ustanovením zákona o odpovědnosti za přestupky. Právní rozhledy, 2017, č. 3, s. 77-82

¹⁴ MÁRTON, Michal a GONSIOROVÁ, Barbora. *Průvodce novým přestupkovým zákonem pro správní praxi*. 1. vyd. Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-200-4. Převzato z CODEXIS®, doplňku LIBERIS®.

¹⁵ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 8. 2007, sp. zn. 2 As 73/2006-53

považoval pouze poškozeného, pokud šlo o projednávání náhrady majetkové škody způsobené přestupkem, a na rozdíl od zákona o odpovědnosti za přestupky neupravoval vydání bezdůvodného obohacení. Vedle toho poškozený také měl možnost u jmenovitě vybraných přestupků (týkajících se zejména některých přestupků proti občanskému soužití nebo některých přestupků proti majetku) podat návrh, kterým se zahajovalo tzv. návrhové řízení¹⁶, což bylo s novou právní úpravou taktéž změněno a v současnosti má právo osoba jen podat podnět k zahájení řízení se souhlasem poškozeného, zatímco samotné řízení je zahájeno z moci úřední, jak tomu je u všech řízeních o přestupcích. Ale i přes tyto odlišnosti se dá tento rozsudek aplikovat i na právě účinné znění zákona o odpovědnosti za přestupky, a tedy z toho vyvodit, že se poškozený stává účastníkem řízení včasným a řádným uplatněním svého nároku, protože jen taková osoba je v řízení přímo dotčena na svých právech a jen takové osobě rozhodnutí o vině a trestu obviněného z přestupku s výrokem o náhradě škody nebo vydání bezdůvodného obohacení zasahuje do právní sféry. Tato osoba se tak stává nositelem veřejného subjektivního práva a zákon o odpovědnosti za přestupky jí přiznává postavení poškozeného.¹⁷

Zákonem o odpovědnosti za přestupky v § 70 odst. 2 je také upravena situace, kdy poškozený již jednou uplatnil svůj nárok v předcházejícím trestním řízení o totožném skutku a v tomto případě se poškozený stává účastníkem řízením zahájením tohoto přestupkového řízení a nemusí již znovu uplatňovat svůj nárok.¹⁸ Pokud však o stejné věci probíhá řízení občanskoprávní nebo jiné, nebo pokud v takovém řízení bylo již o této věci rozhodnuto, zákon o odpovědnosti za přestupky poškozenému postavení účastníka přestupkového řízení nepřiznává. Důvodová zpráva toto ustanovení dále popisuje jako „zvláštní vyjádření překážky řízení spočívající v rozhodnutí o totožné věci (*res iudicata*) nebo v zahájení řízení o totožné věci (*litispence*)“¹⁹.

Na rozdíl od univerzálních účastníků poškozenému nenáleží určitá práva a nemůže se proto např. odvolávat do výroku rozhodnutí o přestupku, který se týká vyslovení viny a správního trestu (nesvědčí mu subjektivní právo na shledání viny u pachatele).²⁰ Jak uvádí Frumarová: „Poškozený se může odvolat pouze proti výrokům o nároku na náhradu škody, na vydání

¹⁶ § 67 a § 68 odst. 1 zákona o přestupcích

¹⁷ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 8. 2007, sp. zn. 2 As 73/2006-53

¹⁸ PRÁŠKOVÁ, Helena. *Nové přestupkové právo*. Praha: Leges, 2017. Teoretik. ISBN 978-80-7502-221-9, s. 317

¹⁹ KUČEROVÁ, Helena a Eva HORZINKOVÁ. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich a zákon o některých přestupcích: s komentářem a judikaturou*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2019, 960 s. Komentátor. ISBN 978-80-7502-383-4, s. 398 (§ 70 zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich).

²⁰ STRAKOŠ, Jan a KROUPOVÁ, Pavlína. *Základy správního trestání*. 1. vyd. Praha: Institut pro veřejnou správu Praha, 2017. ISBN 978-80-86976-39-6. Převzato z CODEXIS®, doplňku LIBERIS®

*bezdůvodného obohacení a o nákladech spojených s uplatněním nároku na náhradu škody či na vydání bezdůvodného obohacení.*²¹ I zde jsou tedy zřetelné mantinely, které vyplývají ze skutečnosti, že je mu přiznáno postavení účastníka jen v části řízení. I přes tuto skutečnost se na něj ale pohlíží jako na neopominutelného účastníka ve smyslu § 27 odst. 1 SpŘ, protože rozhodnutím o přestupku se mu zakládá právo. Poškozený také disponuje plným procesním právem, toto právo však může uplatňovat pouze v souvislosti s uplatněním jeho nároku na náhradu škody nebo na vydání bezdůvodného obohacení.²²

1.3. Odůvodnění omezení účastenství poškozeného a jeho postavení v přestupkovém řízení

Co se týká postavení poškozeného v řízení o přestupcích, zabývá se touto otázkou i judikatura a osvětluje ho například rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 10. 2007, který popisuje postavení poškozeného v přestupkovém řízení mimo část řízení, ve které se projednává jeho nárok na škodu, jako postavení „eventuálně toliko svědka, který může podat svědectví o jednání obviněného z přestupku, o následcích jeho činu či o jiných rozhodných skutečnostech“²³. Poškozený v této části řízení nevystupuje jako právoplatný účastník řízení a tato část řízení se tak nachází mimo oblast ovlivnitelnou jeho procesní aktivitou²⁴.

Omezení účastenství poškozeného judikatura zdůvodňuje jeho vztahem k obviněnému, který má vztah soukromoprávní povahy, neboť, jak uvádí také rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 6. 2009, „jeho předmětem je výlučně majetkoprávní nárok, o němž může být rozhodnuto pouze v případě, že v přestupkovém řízení bude vysloveno, že obviněný z přestupku přešupek spáchal“²⁵. Naproti tomu vztah mezi obviněným a státem, jakožto středobod přestupkového řízení, má čistě veřejnoprávní povahu, protože stát v něm „ve veřejném zájmu stáhá jednání naplňující znaky skutkových podstat přestupků“²⁶.

Přestože samotné přiznání nároku poškozeného je vázáno na výsledek řízení o posuzování viny obviněného z přestupku, omezení práva poškozeného zasahovat do něj je odůvodněno také

²¹ FRUMAROVÁ, Kateřina. Osoba přímo postižená spácháním přestupku – subjekt, nikoli však účastník přestupkového řízení. *Právní rozhledy*, 2018, č. 8, s. 275-278

²² KUČEROVÁ, Helena a Eva HORZINKOVÁ. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich a zákon o některých přestupcích: s komentářem a judikaturou*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2019, 960 s. Komentátor. ISBN 978-80-7502-383-4, s. 381 (§ 68 zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich).

²³ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 10. 2007, sp. zn. 2 As 46/2006-100

²⁴ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 10. 2007, sp. zn. 2 As 46/2006-100

²⁵ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 6. 2009, sp. zn. 9 As 61/2008

²⁶ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 10. 2007, sp. zn. 2 As 46/2006-100

skutečností, že účelem přestupkového řízení totiž není „zajištění podkladů pro to, aby osoba případně přestupkem poškozená měla snadnější výchozí pozici pro uplatňování nároku na náhradu škody proti domnělému škůdci“²⁷ nýbrž posouzení viny obviněného z přestupku a případné uložení sankce. Jak k tomu dodává opět rozsudek Nejvyššího správního soudu: „Poškozený tedy nemá subjektivní veřejné právo na to, aby byla správním orgánem vyslovena vina obviněného z přestupku, a tudíž nemůže být dotčen na svých právech tím, když takové rozhodnutí není správním orgánem vydáno, resp. je vydáno rozhodnutí jiné, v daném případě rozhodnutí o zastavení řízení.“²⁸ Jelikož i v případě, že výsledek správního řízení bude pro poškozeného nepříznivý, stále má poškozený možnost se domáhat svého majetkového nároku mimo přestupkové řízení v řízení před soudem podle občanského soudního řádu.²⁹

1.4. Srovnání s poškozeným v trestním řízení

Jelikož o poškozeném můžeme hovořit jak z pohledu řízení přestupkového, tak i z pohledu neméně důležitého řízení trestního, je na místě jednotlivá vymezení v zákoně o odpovědnosti za přestupky a v zákoně č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (dále jen trestní řád) porovnat. Trestní řád v § 43 odst. 1 poškozeného vymezuje pozitivně jako toho, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková škoda nebo nemajetková újma, nebo ten, na jehož úkor se pachatel trestným činem obohatil. A hned v následujícím odstavci poškozeného vymezuje i negativně a uvádí, že se za něj nepovažuje ten, kdo se sice cítí být trestným činem morálně nebo jinak poškozen, avšak vzniklá újma není způsobena zaviněním pachatele nebo její vznik není v příčinné souvislosti s trestným činem. Vedle toho zákon o odpovědnosti za přestupky obsahuje pouze pozitivní vymezení poškozeného.

Ve věci účasti poškozeného v řízení je bezesporu nejpodstatnějším rozdílem rozsah a povaha práv, kterými poškozený v řízení disponuje. Na rozdíl od poškozeného v přestupkovém řízení, poškozenému v řízení trestním trestní řád zakládá postavení strany trestního řízení (§ 12 odst. 6 TŘ) a neomezuje toto postavení jen na situaci kdy poškozený uplatňuje svůj nárok na náhradu způsobené újmy, jak je tomu v přestupkovém řízení. Jako jedné ze stran trestního řízení náleží poškozenému díky zásadě rovnosti stran zakotvené v čl. 96 odst. 1 Ústavy a čl. 37 Listiny a uplatňované v tomto řízení stejné postavení jako mají obviněný, státní zástupce a zúčastněná osoba a autoři se shodují, že dle povahy věci stojí poškozený spolu

²⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 1. 2014, sp. zn. 30 Cdo 2715/2013

²⁸ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 10. 2007, sp. zn. 2 As 46/2006-100

²⁹ Tamtéž.

se státním zástupcem na straně obžaloby. „Poškozený je však stranou zcela samostatnou a nezávislou na ostatních a to i na státním žalobci (např. rozpory ohledně míry účasti poškozeného na vzniku škody, ohledně rozsahu škody, apod.)“³⁰

Na rozdíl od poškozeného v přestupkovém řízení, který se účastníkem stává „v okamžiku, jakmile u správního orgánu uplatní nárok na náhradu škody nebo vydání bezdůvodného obohacení“³¹, poškozený v trestním řízení se stává stranou „automaticky tj. ze zákona“³² když mu trestným činem bylo ublíženo na zdraví, způsobena majetková škoda nebo nemajetková újma, nebo pokud se na jeho úkor pachatel trestným činem obohatil. Musí však existovat příčinná souvislost mezi vzniklou újmou a projednávaným trestným činem. Pokud újma poškozeného byla způsobena jinou příčinou, v tomto konkrétním řízení se na něj jako na stranu nepohlíží. Obdobné platí i v případě, že pachatel trestného činu nezavinil újmu poškozeného.³³ Jelikož postavení poškozeného v trestním řízení není vázáno na uplatnění jeho nároku, může se také jako jediná strana vzdát svého postavení. To je odůvodněno tím, že jako jediná strana nemá kromě svých práv žádné povinnosti. Svých práv se tak může vzdát dle § 43 odst. 5.³⁴

Z toho důvodu, že v trestním řízení není postavení poškozeného omezeno jeho právem na náhradu škody, trestní řád dále dělí poškozené na poškozené, kteří mohou žádat náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení a na poškozené, kteří nemohou nebo nežádají o takovou náhradu.³⁵ Bez uplatnění nároku poškozeného však o náhradě škody, nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení rozhodnuto nebude, jelikož o tom nemůže být rozhodnuto z úřední povinnosti.³⁶ Naproti tomu zákon o odpovědnosti za přestupky fyzickou nebo právnickou osobu, které byla spácháním přestupku způsobena majetková škoda nebo na jejíž úkor se obviněný spácháním přestupku bezdůvodně obohatil,

³⁰ ŽATECKÁ, Eva a PŘEPECHALOVÁ, Kateřina. *Několik poznámek k postavení poškozeného v trestním řízení* [online]. law.muni.cz, [cit. 3. února 2021]. Dostupné na

<[https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/01_aktualni/Zatecka_Eva_\(3937\).pdf](https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/01_aktualni/Zatecka_Eva_(3937).pdf)>

³¹ MÁRTON, Michal a Barbora GONSIOROVÁ. *Průvodce novým přestupkovým zákonem pro správní praxi*. Praha: Leges, 2017, 272 s. Praktik. ISBN 978-80-7502-200-4, s. 179

³² FRUMAROVÁ, Kateřina. *Osoba přímo postižená spácháním přestupku – subjekt, nikoli však účastník přestupkového řízení*. Právní rozhledy, 2018, č. 8, s. 275-278

³³ DURDÍK, Tomáš. In DRAŠTÍK, Antonín (ed.). *Trestní řád: komentář. I. díl, (§ 1 až 179h)*. Praha: Wolters Kluwer, 2017, xxviii, 1383 s. Komentáře Wolters Kluwer. Kodex. ISBN 978-80-7552-600-7, s. 358 (§ 43 trestního řádu).

³⁴ PROVAZNÍK, Jan. In DRAŠTÍK, Antonín (ed.). *Trestní řád: komentář. I. díl, (§ 1 až 179h)*. Praha: Wolters Kluwer, 2017, xxviii, 1383 s. Komentáře Wolters Kluwer. Kodex. ISBN 978-80-7552-600-7, s. 140 (§ 12 trestního řádu).

³⁵ PRÁŠKOVÁ, Helena. *Nové přestupkové právo...* s. 312

³⁶ DURDÍK, Tomáš. In DRAŠTÍK, Antonín (ed.). *Trestní řád: komentář. I. díl, (§ 1 až 179h)*. Praha: Wolters Kluwer, 2017, xxviii, 1383 s. Komentáře Wolters Kluwer. Kodex. ISBN 978-80-7552-600-7, s. 360 (§ 43 trestního řádu).

pokud včas a řádně neuplatní svůj nárok v přestupkovém řízení vůbec za poškozeného nepovažuje.

Další rozdíl se týká nemajetkové újmy (například v případě ublížení na zdraví³⁷), kdy v trestním řízení může poškozený uplatnit také právo na náhradu nemajetkové újmy, narozdíl od poškozeného v přestupkovém řízení. Jelikož jak uvádí Prášková, „rozhodování o nemajetkové újmě je rozhodováním o soukromoprávním nároku a je vyloučeno, aby o něm správní orgán jakkoliv rozhodoval“³⁸. V případě, že by se osoba, které byla způsobena nemajetková škoda, pokusila uplatnit svůj nárok na náhradu této nemajetkové újmy, soud se tímto nárokem vůbec zabývat nebude, jelikož této osobě vůbec nenáleží postavení účastníka dle § 68 zákona o odpovědnosti za přestupky a odkáže takovou osobu na správní orgán nebo na jiný orgán veřejné moci.

Stejně tak jako v přestupkovém řízení,³⁹ i poškozeným v trestním řízení může být pouze osoba s právní subjektivitou. Proto např. nemůže v trestním řízení požadovat náhradu škody obecní úřad.⁴⁰ Co se však týká ublížení na zdraví a nemajetkové újmy, z pochopitelných důvodů poškozeným může být pouze fyzická osoba.⁴¹

1.5. Osoba přímo postižená spácháním přestupku

Tato osoba je novým subjektem poprvé právně zakotveným v zákoně o odpovědnosti za přestupky, kde se v tomto případě zákonodárce inspiroval v trestním řádu a jím upraveným trestním stíháním se souhlasem poškozeného. Existence toho subjektu je odůvodněna případy, kdy veřejný zájem, kvůli kterému se obecně přestupky projednávají z úřední povinnosti, musí „ustoupit individuálnímu zájmu osoby postižené spácháním přestupku“.⁴² A jak už je z pojmenování tohoto subjektu patrné, stejně jako poškozenému, i mu musí vzniknout škoda přímo, což dále rozvíjí i důvodová zpráva, která uvádí, že „osoba přímo postižená spácháním

³⁷ FRUMAROVÁ, Kateřina. *Osoba přímo postižená spácháním přestupku – subjekt, nikoli však účastník přestupkového řízení*. Právní rozhledy, 2018, č. 8, s. 275-278

³⁸ PRÁŠKOVÁ, Helena. *Nové přestupkové právo...* s. 321

³⁹ Toto neplatí například pro obec v řízení o přestupku podle zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny a jiné situace upravené zvláštními zákony.

⁴⁰ COUFALOVÁ, Bronislava. *Náhrada škody (újmy) v trestním řízení - historický vývoj právní úpravy a podmínky uplatňování z pohledu judikatury Nejvyššího soudu ČR*, Acta Iuridica Olomucensia, 2014, č. 9, s. 33-44

⁴¹ DURDÍK, Tomáš. In DRAŠTÍK, Antonín (ed.). *Trestní řád: komentář. I. díl, (§ 1 až 179h)*. Praha: Wolters Kluwer, 2017, xxviii, 1383 s. Komentáře Wolters Kluwer. Kodex. ISBN 978-80-7552-600-7, s. 351 (§ 43 trestního řádu).

⁴² KUČEROVÁ, Helena a Eva HORZINKOVÁ. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich a zákon o některých přestupcích: s komentářem a judikaturou*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2019, 960 s. Komentátor. ISBN 978-80-7502-383-4. s. 405 (§ 71 zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich).

přestupku je osobou, jejíž práva nebo oprávněné zájmy byly přímo dotčeny jednáním nebo opomenutím, kterým byla naplněna skutková podstata přestupku“. Průcha v Komentáři k zákonu o odpovědnosti za přestupky, přímost postižení dále charakterizuje tak, že se dané postižení bezprostředně promítlo do subjektivní právní sféry dané osoby.⁴³

Na rozdíl od trestního řízení, kde osoba postižená vystupuje jako strana, osoba přímo postižená spácháním přestupku v přestupkovém řízení nemá postavení účastníka, ale stejně tak jako zákonný zástupce a opatrovník mladistvého a orgán sociálně-právní ochrany dětí se řadí mezi osoby zúčastněné na řízení, kterým jsou přiznaná určitá procesní práva. V případě osoby přímo postižené spácháním přestupku jsou tato práva upravena v § 71 zákona o odpovědnosti za přestupky a náleží jí „jen v případě, že její souhlas byl nutnou podmínkou pro zahájení, resp. pokračování řízení o daném přestupku“⁴⁴, tedy v případě přestupků, které určuje zvláštní zákon č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích. Jde o některé přestupky proti majetku a některé přestupky proti občanskému soužití (konkrétně o „přestupek proti občanskému soužití spáchaný ublížením na zdraví nebo některou z forem hrubého jednání a dále o přestupky proti majetku, a to pokud ke skutku došlo mezi osobami blízkými“⁴⁵). Prakticky se jedná o přestupky, u kterých dle dřívější právní úpravy a zákona o přestupcích mohlo být uplatněno řízení na návrh, které, jak už jsem uvedla dříve, nová právní úprava již neupravuje a všechna řízení o přestupku jsou tak zahajována z moci úřední.

1.5.1. Osoba přímo postižená spácháním přestupku současně vystupující jako poškozený

Jak uvádí Prášková, je logické, že v mnoha případech bude postavení poškozeného a osoby přímo postižené spácháním přestupku splývat.⁴⁶ A jak píše ve svém článku Frumarová, „může se stát, že v určitých případech bude jedna a táž osoba vystupovat až ve třech procesních rolích, a to osoby přímo postižené, dávající souhlas se zahájením řízením, osoby poškozeného a konečně svědka“⁴⁷. Jednotlivá postavení se tudíž nevyklučují. Pro to, aby se osoba, které již náleží postavení osoby přímo postižené přestupkem, stala poškozeným, stejně jako

⁴³ PRŮCHA, Petr. In BOHADLO, David (ed.). *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2018, xxi, 674 s. Komentáře Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7598-052-6, s. 417 (§ 71 zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich).

⁴⁴ Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 27. 4. 2018, sp. zn. 30 A 244/2017-34

⁴⁵ POTMĚŠIL, Jan. *Vádemekum ke zkoušce odborné způsobilosti k přestupkům* [online]. mvcr.cz, 1. října 2019 [cit. 23. ledna 2021]. Dostupné na <<https://www.mvcr.cz/soubor/vademekum-ke-zkousce-odborne-zpusobilosti-k-prestupkum-vypracovane-otazky-ke-zkousce-revidovano-k-rijnu-2019.aspx>>

⁴⁶ PRÁŠKOVÁ, Helena. *Nové přestupkové právo*. Praha: Leges, 2017. Teoretik. ISBN 978-80-7502-221-9, s. 341.

⁴⁷FRUMAROVÁ, Kateřina. *Osoba přímo postižená spácháním přestupku – subjekt, nikoli však účastník přestupkového řízení*. Právní rozhledy, 2018, č. 8, s. 275-278

poškozenému dle § 70 odst. 2 zákona o odpovědnosti za přestupky jí musí být přestupkem způsobená škoda a dále musí uplatnit v řízení o přestupku nárok na její náhradu. „Pokud byla této osobě spácháním přestupku způsobena jiná újma než škoda, má zvláštní procesní postavení pouze v případě, že její souhlas je podmínkou řízení o daném přestupku“.⁴⁸

Této problematice se dále věnuje i Průcha v Komentáři k zákonu o odpovědnosti za přestupky, který odkazuje například na případ přestupků proti majetku, kdy došlo ke spáchání přestupku mezi osobami blízkými (§ 8 odst. 1 a 3 zákona o některých přestupcích). V této situaci, kdyby osoba přímo postižená spácháním přestupku v řízení o přestupku uplatnila svůj nárok na náhradu způsobené škody, stala by se poškozeným a rozsah jejich procesních práv by se rozšířil o všechna práva, která přísluší poškozenému. Tato osoba by se tak mohla například i odvolat proti meritornímu rozhodnutí, což jí jen jako osobě přímo postižené spácháním přestupku na rozdíl od účastníků řízení nepřísluší a zároveň by byl k zahájení tohoto řízení potřeba i souhlas této osoby, vyplývající z § 79 zákona o odpovědnosti za přestupky a jejího postavení jako osoby přímo postižené spácháním přestupku.

Výše uvedené vychází i z výkladu Luboše Jemelky v Komentáři k zákonu o odpovědnosti za přestupky (2020): „*Stejně jako osobě, která byla spácháním přestupku způsobena škoda nebo na jejíž úkor se obviněný spácháním přestupku bezdůvodně obohatil, je umožněno osobě přímo postižené spácháním přestupku stát se účastníkem řízení v podobě poškozeného pouze v případě, že v řízení včas uplatní svůj nárok. I v tomto případě je nutné, aby se tato osoba do řízení aktivně zapojila udělením souhlasu.*“⁴⁹

Naproti tomu, kdyby došlo k přestupku mezi osobami blízkými dle § 7 odst. 1 písm. b zákona o některých přestupcích (fyzická osoba jinému ublíží na zdraví) a osoba přímo postižená tímto přestupkem by dala souhlas k jeho projednání, náležela by jí práva dle § 71 zákona o odpovědnosti za přestupky, už by se ale nestala poškozeným, jelikož domáhat se náhrady nemajetkové újmy není v přestupkovém řízení možné a není tak možné v tomto případě ani uplatnit nárok na náhradu škody. Splynutí postavení poškozeného a osoby přímo postižené spácháním přestupku by bylo tak v tomto případě vyloučeno.⁵⁰

⁴⁸ KUČEROVÁ, Helena a Eva HORZINKOVÁ. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich a zákon o některých přestupcích: s komentářem a judikaturou*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2019, 960 s. Komentátor. ISBN 978-80-7502-383-4, s. 405 (§ 71 zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich).

⁴⁹ JEMELKA, Luboš. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich. Zákon o některých přestupcích. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck. 2020. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-772-9. s. 553 (§ 71 zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich).

⁵⁰ CIGÁNEK, Milan. *Vádemekum ke zkoušce odborné způsobilosti k přestupkům* [online]. mvcr.cz, 1. října 2019 [cit. 24. ledna 2021]. Dostupné na <<https://www.mvcr.cz/soubor/vademekum-ke-zkousce-odborne-zpusobilosti-k-prestupkum-vypracovane-otazky-ke-zkousce-revidovano-k-rijnu-2019.aspx>>

1.6. Tvrzený účastník

Správní řád v § 28 také upravuje situaci kdy dochází k pochybnostem o postavení účastníka. Podle tohoto ustanovení se kromě účastníků vymezených v § 27 v pochybnostech pohlíží jako na účastníka řízení také na toho, kdo své účastenství vnímá subjektivně⁵¹ a za účastníka se prohlašuje, a to do doby, kdy se neprokáže opak. O tom, jestli se jedná o účastníka řízení nebo ne, je pak správní orgán povinen vydat usnesení. Toto usnesení je deklaratorní, a nikoliv konstitutivní povahy, jelikož osoba prohlášená za účastníka řízení účastníkem řízení byla již od začátku tohoto správního řízení, nikoliv až od okamžiku, kdy to prohlásí správní orgán. Díky taxativnímu vymezení účastníků přestupkového řízení zákonem o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich však právo být účastníkem přestupkového řízení nelze přiznat osobě, která nespadá do ani jedné z kategorií uvedených v § 68 tohoto zákona, a to ani v situaci tzv. případných pochybností. K těmto pochybnostem může dojít z hlediska přestupkového řízení jen v otázce, zda osoba spadá pod některou z kategorií účastníků z § 68 či nikoliv.⁵² V tomto případě by se dále postupovalo podle § 28 SpŘ, v praxi však k takovým pochybnostem nedochází, což jen ukazuje vhodnost taxativního vymezení účastníků řízení.⁵³

Problematikou účastenství v řízení v případě pochybností se zabývají i autorky v článku *Tvrzený účastník – poškozený v řízení o přestupku* a shodují se na tom, že v případě, že poškozený uplatní řádně svůj nárok na uplatnění škody, stane se účastníkem řízení a k žádným pochybnostem o jeho postavení nedojde.⁵⁴ V případě, že by se „dotyčná osoba přihlásila v postavení poškozeného a sama by nedoložila žádné důkazní prostředky na podporu jejího tvrzení“⁵⁵ by však situace byla odlišná a ustanovení dle § 28 SpŘ by se zde vůči poškozenému aplikovalo.

Dále se tohoto tématu dotýká i judikatura, konkrétně tedy například rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 19. 5. 2008, který se zaměřuje na otázku, kdy má správní orgán

⁵¹ SKULOVÁ, Soňa. *Správní právo procesní*. 3. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017, 421 s. ISBN 978-80-7380-688-0, s. 94

⁵² JEMELKA, Luboš, Klára PONDĚLÍČKOVÁ a David BOHADLO. *Správní řád: komentář*. 6. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2019, xxxv, 1011 s. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-751-4. s. 187-190 (§ 28 správního řádu).

⁵³ BOHADLO, David, Jan BROŽ, Stanislav KADEČKA, Petr PRŮCHA, Filip RIGEL a Vít ŠTĚASTNÝ. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2018, xxi, 674 s. Komentáře Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7598-052-6. s. 397-400 (§ 68 zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich).

⁵⁴ MADLEŇÁKOVÁ, Lucia a Lenka MIČKALOVÁ. *Tvrzený účastník - poškozený v řízení o přestupku*. *Správní právo*. 2016, 49(7), 458-471. ISSN 0139-6005, s. 465.

⁵⁵ Tamtéž.

povinnost vydat rozhodnutí o účastenství a upozorňuje, že je zapotřebí případy, kdy je věc vyřešena pouze neformálním sdělením omezit jen na nesporné situace. Dále také uvádí, že „slovní spojení ‚v pochybnostech‘ nelze interpretovat tak, že posouzení, zda pochybnosti o účastenství jsou dány, lze zcela ponechat na uvážení správního orgánu, respektive na uvážení a míře odborných znalostí konkrétního pracovníka která rozhodnutí vyhotovuje.“ V opačném případě by totiž mohlo docházet k situacím, kdy by správní orgán jednoduše tvrdil, že pochybnosti „subjektivně“ neměl a nemusel by tak řádně postupovat dle § 28 odst. 1 SpŘ a vydávat o tom rozhodnutí.⁵⁶

⁵⁶ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 19. 5. 2008, sp. zn. 2 As 8/2008

2. Procesní způsobilost

Jak vychází z rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 19. 5. 2008, „postavení osoby jako účastníka řízení jí jako subjektu dává vedle některých povinností i významná práva s řízením spjatá, díky nimž může výsledek řízení významným způsobem ovlivnit“⁵⁷. K tomu, aby účastník mohl vlastním jednáním vykonávat tato procesní práva a plnit procesní povinnosti, a mohl tak sám ovlivňovat samotné řízení, však musí jakožto osoba způsobilá být účastníkem řízení disponovat kromě právní osobnosti i procesní způsobilostí. A jelikož zákon o odpovědnosti za přestupky procesní způsobilost sám nerozebírá, pro účely přestupkového řízení se aplikuje ustanovení v § 29 odst. 1 a 2 správního řádu, které tak v přestupkovém řízení zakládá procesní způsobilost každému v rozsahu, v jakém mu zákon přiznává svéprávnost.

2.1. Svěprávnost dle Občanského zákoníku

Samotnou svéprávnost opět ani zákon o odpovědnosti za přestupky, ani správní řád sám nepopisuje, a tak se pro přestupkové řízení používá obecná úprava z Občanského zákoníku, kde v § 15 odst. 2 NOZ, najdeme svéprávnost definovanou jako „způsobilost nabývat pro sebe vlastním právním jednáním práva a zavazovat se k povinnostem (právně jednat).“ Důvodová zpráva k tomuto zákonu svéprávnost jakožto nový pojem nahrazující dřívější „způsobilost k právním úkonům“ opodstatňuje jeho jednoslovným vyjádřením toho, že ten, „kdo je s to vlastním jednáním nabývat subjektivní práva a zavazovat se k povinnostem, je osobou svého práva (*sui iuris*)“⁵⁸.

Podobně jako právní osobnost, která je vázána na existenci člověka, svéprávnost jakožto schopnost vlastními projevy vůle nabývat práva a povinnosti člověku náleží po celou dobu jeho existence. Její rozsah se však dále váže na rozumové a volní schopnosti člověka a na řadu jiných zákonných podmínek, a to zejména na věk a přičetnost.⁵⁹ Velmi podstatnou roli v tomto ohledu hraje zletilost, jelikož jejím dovršením osoba nabývá dle § 30 NOZ plné svéprávnosti. Kromě toho plná svéprávnost může nezletilému staršímu šestnácti let a zároveň mladšímu 18 let vzniknout také uzavřením manželství (příčemž o takto nabytou svéprávnost tato osoba nepřijde ani v případě zániku tohoto manželství) nebo přiznáním soudu dle § 37 NOZ. I u jednotlivých právních odvětví se situace ale liší, a tak například aby se stal člověk zaměstnancem dle

⁵⁷ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 19. 5. 2008, sp. zn. 2 As 8/2008

⁵⁸ Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, č. 89/2012 Dz

⁵⁹ STEINOVÁ, Veronika. *Právní osobnost a svéprávnost*. In Schelle, K., Tauchen, J. (eds.). Encyklopedie českých právních dějin, VI. svazek Právní–Právo po. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. VI. svazek Právní–Právo po. ISBN 978-80-7418-238-9, s. -51.

pracovního práva a byl způsobilý právně jednat v pracovněprávním vztahu, musí mít ukončenou základní školní docházku a současně mít patnáct let⁶⁰. V případě udělení řídičského oprávnění dle zákona č. 361/2000 Sb., o silničním provozu je zase věková hranice pro jednotlivá oprávnění stanovená v rozsahu od patnácti až do dvaceti čtyř let. Hranice pro nabývání určitého práva nebo povinnosti tak může být i vyšší než dovršením osmnácti let.⁶¹

2.1.1. Omezení svéprávnosti

Vedle okolností, které míru svéprávnosti rozšiřují, je důležité zmínit i možnost omezení svéprávnosti, kterou můžeme najít zakotvenou v § 55 NOZ a násl. Jelikož, jak uvádí důvodová zpráva k tomuto zákonu, „se jedná o podstatný zásah do přirozených práv člověka, musí být jasně regulován a svěřen do výlučné soudní jurisdikce.“⁶². Pravomoc takto svéprávnost omezit má tudíž jedině soud a vždy tak musí učinit v zájmu člověka, kterého se to týká a pouze v případě, že by mu jinak hrozila závažná újma a vzhledem k jeho zájmům by nepostačila mírnější a méně omezující opatření jako například podpora při rozhodování nebo zastoupení členem domácnosti⁶³. Dle § 57 odst. 1 NOZ soud může takto svéprávnost omezit pouze v rozsahu, v jakém člověk není pro duševní poruchu, která není jen přechodná, schopen právně jednat. Jak vysvětluje důvodová zpráva k tomuto ustanovení, důležitým kritériem pro omezení svéprávnosti je tak subjektivní projev dané duševní poruchy, bez ohledu na diagnózu osoby, kdy musí tyto projevy „v určitém rozsahu bránit konkrétní osobě postarat se o vlastní záležitosti“.⁶⁴ Soud také musí vymezit rozsah, v jakém způsobilost člověka samostatně právně jednat omezil a nejdéle tak může učinit na tři roky. V případě, že je zjevné, že se stav člověka během té doby nezlepší pak je oprávněn osobě omezit svéprávnost až na pět let.

„Omezení způsobilosti fyzické osoby k právním úkonům, je konstitutivním rozhodnutím soudu s právními účinky *ex tunc*⁶⁵“⁶⁶ a na základě § 62 NOZ musí být součástí tohoto rozhodnutí i část, ve které soud jmenuje opatrovníka osoby, jejíž svéprávnost tímto rozhodnutím omezuje. Jak dále uvádí občanský zákoník, „při výběru opatrovníka přihledne soud k přáním opatrovance, k jeho potřebě i k podnětům osob opatrovanci blízkých, sledují-li

⁶⁰ STEINOVÁ, Veronika. *Právní osobnost a svéprávnost*. In Schelle, K., Tauchen, J. (eds.). Encyklopedie českých právních dějin, VI. svazek Právní–Právo po. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. VI. svazek Právní–Právo po. ISBN 978-80-7418-238-9, s. -51.

⁶¹ PRÁŠKOVÁ, Helena. *Nové přestupkové právo...* s. 323

⁶² Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, č. 89/2012 Dz

⁶³ Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, č. 89/2012 Dz

⁶⁴ Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, č. 89/2012 Dz

⁶⁵ Se zpětnou platností.

⁶⁶ GRÍBKOVÁ, Petra a kolektiv. *Správní řád - judikatorní komentář*. Ostrava: CODEXIS publishing, 2016.

Převzato z CODEXIS®, doplňku LIBERIS®

jeho prospěch, a dbá, aby výběrem nezaložil nedůvěru opatrovance k opatrovníkovi.“⁶⁷ Tento jmenovaný opatrovník se dále stává zákonným zástupcem⁶⁸ osoby omezené ve svéprávnosti a jedná za ni v rozsahu tohoto omezení. Správní řád však na základě ustanovení v § 29 odst. 3 dává možnost nechat samotnou osobu bez procesní způsobilosti v průběhu řízení se vyjádřit. Nicméně správní orgán nemá povinnost takto učinit a je pouze na jeho uvážení, jestli tak učiní či nikoliv. Komentář ke správnímu řádu k této problematice dodává následující: „*Vyjádření fyzické osoby, která nemá procesní způsobilost, k věci nelze zaměňovat s úkonem v řízení; tato fyzická osoba není způsobilá činit samostatně v řízení úkony. Skutečnost, že správní orgán dá fyzické osobě možnost se k věci vyjádřit, nic nemění na tom, že tato fyzická osoba procesní způsobilost nemá, a to v rozsahu omezení svéprávnosti soudem.*“⁶⁹

Pokud se budeme bavit o samotné procesní způsobilosti v souvislosti se svéprávností, jak vychází z ustanovení v NOZ, osoby, které jsou omezeny ve svéprávnosti nemají procesní způsobilost v rozsahu tohoto omezení. A co se týká úplného zbavení svéprávnosti, Nový občanský zákoník tento institut již neobnovil⁷⁰, a tak v současnosti taková možnost v právním řádě České republiky není zakotvena a například Steinová toto rozhodnutí zdůvodňuje jednoduše tak, že „svéprávnost je natolik spjatá s osobou jednotlivce, že ho jí nelze definitivně zbavit, ale maximálně omezit, a to jen na předem stanovenou dobu“⁷¹. Tato nemožnost plně oddělit svéprávnost od osoby jednotlivce se promítá mimo jiné i v ustanovení § 64 NOZ, které uvádí, že rozhodnutí o omezení svéprávnosti člověka nezbavuje člověka práva samostatně právně jednat v běžných záležitostech každodenního života „jako například. koupě běžných potravin, lístku do kina, zaplacení nájemného apod.“⁷². A jak dále uvádí důvodová zpráva k tomuto ustanovení, „rozhodnutí o omezení svéprávnosti, se také nedotýká schopnosti dotčeného člověka rozhodovat o sobě v mimoprávních otázkách jako jsou např. volba oblečení nebo místa pobytu, svobodný pohyb atp.“⁷³. Což dle slov Potěšila „představuje základní a minimální rozsah (*de minimis*), který musí být vždy zachován, tedy i v případě

⁶⁷ § 62 NOZ

⁶⁸ POTĚŠIL, Lukáš. In POTĚŠIL, Lukáš (ed.). *Správní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck. 2020. 920 s. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-804-7. Převzato z Beck-online. s. 170. (§ 29 správního řádu).

⁶⁹ JEMELKA, Luboš. PONDĚLÍČKOVÁ, Klára. BOHADLO, David. *Správní řád*. 6. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck. 2019. 1048 s. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-751-4. Převzato z Beck-online. s. 191. (§ 29 správního řádu).

⁷⁰ HRABÁK, Jan. *Správní řád s výkladovými poznámkami a vybranou judikaturou*. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2018. ISBN 978-80-7598-134-9. Převzato z ASPI.

⁷¹ STEINOVÁ, Veronika. *Právní osobnost a svéprávnost...* s. 51.

⁷² Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, č. 89/2012 Dz

⁷³ Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, č. 89/2012 Dz

„nejpřísnějšího“ rozhodnutí o omezení svéprávnosti soudem“⁷⁴. Tudíž nejenže osoba nemůže být zcela zbavena svéprávnosti, ale také zde správní řád vymezuje hranici, po kterou každá osoba musí mít umožněno jednat samostatně.

2.2. Procesní způsobilost a její vztah k způsobilosti být účastníkem řízení

Jelikož procesní způsobilost je úzce spjata se svéprávností, kterou nemá každá fyzická osoba v plném rozsahu, jak je tomu u procesní osobnosti, lze z výše uvedeného vyvodit, že „ne každý, kdo má způsobilost být účastníkem řízení, má i procesní způsobilost“⁷⁵. Proto v případě, kdy je osoba způsobilá být účastníkem, ale nemá procesní způsobilost v rozsahu potřebném k samostatnému vykonávání procesních práv a plnění procesních povinností, protože ještě nenabyla plné způsobilosti dovršením osmnácti let anebo protože jí byla soudem tato způsobilost omezena, je nutné tuto osobu zastoupit s využitím jejího procesně způsobilého zástupce (zákonného zástupce nebo jemu ustanoveného opatrovníka). Jak uvádí Průcha, tento nedostatek procesní způsobilosti je „nutno vždy zhojit. Z povahy věci je zřejmé, že řešení nedostatku procesní způsobilosti účastníků prakticky přichází v úvahu především u fyzických osob, a u právnické osoby zpravidla jen tehdy, nemá-li orgán způsobilý za ni jednat, popřípadě jemuž nelze doručovat.“⁷⁶. Tuto absenci procesní způsobilosti je nutno zhojit, protože se jedná o vadu řízení odůvodněnou povinností dodržovat v řízení procesní rovnost.⁷⁷

V přestupkovém řízení se tak v případě, že účastníkovi chybí procesní způsobilost, dále aplikují ustanovení z § 32 správního řádu, kde zákonodárce upravuje zastoupení v řízení zákoným zástupcem (kterému správní řád dává přednost⁷⁸) a ustanoveným procesním opatrovníkem v případě, že účastník zákonného zástupce nemá, anebo v případě, že zákonného zástupce tento účastník má, ale nemůže za něj z nějakého důvodu v řízení jednat a zároveň nemá tento účastník již ustanoveného opatrovníka dle zvláštního zákona. Na základě odst. 2

⁷⁴ POTĚŠIL, Lukáš. In POTĚŠIL, Lukáš (ed.). *Správní řád: Komentář*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck. 2020. 920 s. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-804-7. Převzato z Beck-online. s. 170. (§ 29 správního řádu).

⁷⁵ PRÁŠKOVÁ, Helena. *Nové přestupkové právo*. Praha: Leges, 2017. Teoretik. ISBN 978-80-7502-221-9, s. 323

⁷⁶ PRŮCHA, Petr. *Správní řád s poznámkami a judikaturou podle stavu k 1. 1. 2013*. 1. vyd. Praha: Leges, 2012. ISBN 978-80-87576-35-9. Převzato z CODEXIS®, doplňku LIBERIS®.

⁷⁷ ŠROMOVÁ, Eva. *Správní řízení od A do Z 3. aktualizované a doplněné vyd.* Olomouc: ANAG, 2020. ISBN 978-80-7554-259-5. Převzato z CODEXIS®, doplňku LIBERIS®.

⁷⁸ FIALA, Zdeněk, FRUMAROVÁ, Kateřina, HORZINKOVÁ, Eva, ŠKUREK, Martin a kolektiv. *Správní právo trestní*. 1. vyd. Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-219-6. Převzato z CODEXIS®, doplňku LIBERIS®.

také správní orgán ustanovuje opatrovníka právníckým osobám, které nemají orgán způsobilý za ně jednat anebo jim nelze doručovat a osobám jejíž pobyt není známý. Mimoto se může účastník nechat také fakultativně zastoupit⁷⁹ na základě plné moci. Právní úpravu tohoto zastoupení najdeme v § 33 SpŘ, kde je stanoveno, že si účastník může zvolit zmocněnce, jestliže písemně nebo ústně do protokolu jednostranně prohlásí, kterou osobu zmocňuje a jaký je rozsah tohoto zmocnění a doloží, že se tak se zmocněncem dohodl a byla mezi nimi o tomto zastoupení uzavřena smlouva (postačí ústní).⁸⁰

2.3. Procesní způsobilost u právníckých osob v přestupkovém řízení

Zákon o odpovědnosti za přestupky nijak zvlášť neupravuje jednání právníckých osob během přestupkového řízení, tudíž se pro jeho účely aplikuje úprava v § 30 odst. 1 správního řádu, ve které stojí, že „jménem právnícké osoby činí úkony ten, kdo je k tomu oprávněn v řízení před soudem podle zvláštního zákona“. Zvláštním zákonem v tomto případě je zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, který v § 21 dále stanoví, kdo jedná za právníckou osobu v případě její účasti na řízení. Správní řád pak v § 30 odst. 2 upravuje jednání jménem státu v řízení před správním orgánem, kdy je takto oprávněn jednat buď „vedoucí organizační složky státu, příslušné podle zvláštního právního předpisu, nebo jím pověřená zaměstnanec zařazený do této nebo jiné organizační složky státu“. V následujícím odstavci potom uvádí, že „za územní samosprávný celek činí úkony ten, kdo je podle zvláštního zákona oprávněn územní samosprávný celek navenek zastupovat, jeho zaměstnanec nebo člen zastupitelstva, který byl touto osobou pověřen“.

Otázka procesní způsobilosti u právníckých osob je však obecně komplikovaná, a to nejenom v případě přestupkového řízení, a tak například Prášková ve své knize rozlišuje čtyři odlišné názory týkající se této problematiky. S novým občanským zákoníkem došlo k prosazení fiktivní teorie právníckých osob a nově tak neexistuje rozdíl mezi jednáním „za“ právníckou osobu (jako zástupce) a jednáním jejím jménem.⁸¹ V důsledku toho jedna skupina zastává názor, že jelikož právnícká osoba nemůže za žádných okolností jednat samostatně, nenáleží jí ani procesní způsobilost. Druhá skupina vedle toho tvrdí, že „právnícké osoby sice mohou jako

⁷⁹ FIALA, Zdeněk, FRUMAROVÁ, Kateřina, HORZINKOVÁ, Eva, ŠKUREK, Martin a kolektiv. *Správní právo trestní*. 1. vyd. Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-219-6. Převzato z CODEXIS®, doplňku LIBERIS®.

⁸⁰ GRÍBKOVÁ, Petra a kolektiv. *Správní řád - judikatorní komentář*. Ostrava: CODEXIS publishing, 2016. Převzato z CODEXIS®, doplňku LIBERIS®.

⁸¹ DVOŘÁK, Bohumil. *K problematice procesního jednání právníckých osob*. Právní rozhledy, 2016, č. 19, s. 649-655

účastníci řízení samostatně jednat, tato konstrukce je však v rozporu s hmotněprávní úpravou a je potřeba ji změnit⁸². Třetí skupina odlišuje u právnických osob procesní způsobilost od svéprávnosti v důsledku rozdílů mezi hmotněprávními a procesněprávními vztahy. A poslední, dle slov Práškové „zřejmě převažující“ skupina, ke které se řadí i například Cigánek, u právnických osob neodlišuje právní osobnost od svéprávnosti a z toho důvodu u nich pak také splývá i způsobilost být účastníkem řízení se způsobilostí procesní⁸³. Do této skupiny se vedle Cigánka dále řadí i Průcha se slovy: „právnické osoby mají procesní způsobilost ve správním řízení, jsou-li způsobilé být účastníkem tohoto řízení“⁸⁴.

Pro tuto práci je však podstatné zejména již zmíněné ustanovení § 21 o. s. ř., ve kterém je upraven „výkon procesních práv právnických osob prostřednictvím fyzických osob“⁸⁵. Tímto ustanovením zákonodárce vytvořil specifický institut pro výkon procesní způsobilosti právnických osob, protože jim jinak svéprávnost jako taková (a tudíž ani procesní způsobilost) nenáleží.⁸⁶ „Ze systematického pohledu tak nejde o procesní zastoupení, neboť to je regulováno až v § 22 a násl. OSŘ, ale jde o jakýsi zvláštní institut, jakési zastoupení účastníka *sui generis*“⁸⁷⁸⁸ Podle odst. 1 tohoto ustanovení tak v praxi za právnickou osobu jedná fyzická osoba, která je buď členem statutárního orgánu, jejím zaměstnancem (členem), vedoucím jejího odštěpného závodu nebo prokuristou. Tato fyzická osoba však musí k tomuto jednání být právnickou osobou zmocněna nebo jinak oprávněna. Ustanovení z odst. 1 se nepoužije v případě, kdy občanský soudní řád nebo zvláštní zákon stanoví, že za právnickou osobu bude jednat jiná osoba (§ 21 odst. 2) anebo v případě, kdy byla u právnické osoby zavedena nucená správa, dočasná správa nebo správa pro řešení krize podle zákona upravujícího ozdravné postupy a řešení krize na finančním trhu (§ 21 odst. 3). Za právnickou osobu dále může jednat pouze jedna fyzická osoba a zájmy této osoby nesmí být v rozporu se zájmy právnické osoby, za kterou jedná (§ 21 odst. 4).

⁸² PRÁŠKOVÁ, Helena. *Nové přestupkové právo*. Praha: Leges, 2017. Teoretik. ISBN 978-80-7502-221-9, s. 324.

⁸³ CIGÁNEK, Milan. *Vádemekum ke zkoušce odborné způsobilosti k přestupkům* [online]. mvcr.cz, 1. října 2019 [cit. 1. února 2021]. Dostupné na <<https://www.mvcr.cz/soubor/vademekum-ke-zkousce-odborne-zpusobilosti-k-prestupkum-vypracovane-otazky-ke-zkousce-revidovano-k-rijnu-2019.aspx>>

⁸⁴ PRŮCHA, Petr. *Správní řád s poznámkami a judikaturou podle stavu k 1. 1. 2013*. 1. vyd. Praha: Leges, 2012. ISBN 978-80-87576-35-9. Převzato z CODEXIS®, doplňku LIBERIS®

⁸⁵ GRÍBKOVÁ, Petra a kolektiv. [MOKA] *Občanský soudní řád - judikatorní komentář*. Ostrava: CODEXIS publishing, 2017. Převzato z CODEXIS®, doplňku LIBERIS®

⁸⁶ ŠÍNOVÁ, Renáta a JURÁŠ, Marek. *Účastenství v civilním soudním řízení*. 1. vyd. Praha: Leges, 2015. ISBN 978-80-87576-78-6. Převzato z CODEXIS®, doplňku LIBERIS®

⁸⁷ Svěho druhu.

⁸⁸ ŠÍNOVÁ, Renáta a JURÁŠ, Marek. *Účastenství v civilním soudním řízení*. 1. vyd. Praha: Leges, 2015. ISBN 978-80-87576-78-6. Převzato z CODEXIS®, doplňku LIBERIS®

2.4. Procesní způsobilost poškozeného v přestupkovém řízení a její srovnání s obviněným

Co se týká procesní způsobilosti u jednotlivých účastníků přestupkového řízení, ustanovení v § 29 odst. 1 a 2 správního řádu platí pro poškozeného i vlastníka věci, ale pro mladistvého obviněného už nikoliv, jelikož ten může jednat v přestupkovém řízení sám za sebe bez nutnosti zastoupení a má tedy procesní způsobilost i pokud je mladší osmnácti let a není tak dle zákona plně svéprávný, pokud je zároveň starší patnácti let. Důvodem toho je skutečnost, že zákon o odpovědnosti za přestupky v § 18 stanoví hranici pro způsobilost k protiprávnímu jednání již dovršením patnáctého roku⁸⁹, stejně tak jak je tomu u trestního řízení. Na základě judikatury tak „věkovou hranici pro odpovědnost za přestupek tak lze zřejmě vnímat jako rozhodující i pro procesní způsobilost“⁹⁰ A jak dále uvádí důvodová zpráva k občanskému zákoníku, na rozdíl od svéprávnosti, tuto způsobilost k protiprávním činům soud nemůže ani u člověka omezit a posuzuje se tak pro jednotlivé případy jednotlivě⁹¹, mladistvý obviněný tak bez výjimky může být procesně způsobilý. Skutečnost, že mu náleží procesní způsobilost potvrzuje i judikatura, ve které Nejvyšší správní soud říká následující: „přičítá-li zákon plnou odpovědnost mladistvému za své jednání, je nutno vycházet a priori i z toho, že tato osoba je i plně procesně způsobilá k úkonům ve správním (přestupkovém) řízení stran přestupku, který ji lze přičítat“⁹².

Co se týká poškozeného, jak jsem již uváděla, uplatní se pro něj ustanovení v § 29 odst. 1 a 2 a pokud nedovrší věku osmnácti let, bude nutné, aby ho v řízení někdo zastupoval způsobem uvedeným výše.

2.5. Srovnání procesní způsobilosti poškozeného v přestupkovém řízení s poškozeným v trestním řízení

Oproti správnímu řádu, který stanoví v § 29 odst. 1 a 2, že „každý je způsobilý činit v řízení úkony samostatně (dále jen "procesní způsobilost") v tom rozsahu, v jakém mu zákon přiznává svéprávnost a osoby omezené ve svéprávnosti nemají procesní způsobilost v rozsahu tohoto omezení“, trestní řád v žádné části takto přímočaře procesní způsobilost pro každého

⁸⁹ CIGÁNEK, Milan. Vádemekum ke zkoušce odborné způsobilosti k přestupkům [online]. mvcr.cz, 1. října 2019 [cit. 28. února 2021]. Dostupné na <<https://www.mvcr.cz/soubor/vademekum-ke-zkousce-odborne-zpusobilosti-k-prestupkum-vypracovane-otazky-ke-zkousce-revidovano-k-rijnu-2019.aspx>>

⁹⁰ FIALA, Zdeněk, FRUMAROVÁ, Kateřina, HORZINKOVÁ, Eva, ŠKUREK, Martin a kolektiv. *Správní právo trestní*. 1. vyd. Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-219-6. Převzato z CODEXIS®, doplňku LIBERIS®.

⁹¹ Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, č. 89/2012 Dz

⁹² Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 22. 1. 2010, sp. zn. 5 As 65/2009

nevytyčuje. Pro poškozeného pro účely trestního řízení v § 45 odst. 1 najdeme následující ustanovení: „Není-li poškozený osobou plně svéprávnou nebo je-li omezen ve svéprávnosti, vykonává jeho práva podle tohoto zákona jeho zákonný zástupce nebo opatrovník.“ Procesní způsobilost je tak i tady svázána se svéprávností a situace se u poškozeného v přestupkovém řízení a u poškozeného v trestním řízení výrazně neliší. Stejně tak jako v přestupkovém řízení, i v trestním řízení je potřeba odlišovat procesní způsobilost od způsobilosti být účastníkem řízení (v trestním řízení tedy procesní stranou). A stejně tak jako u poškozeného v přestupkovém řízení, i u poškozeného v řízení trestním může nastat situace, kdy je tato osoba sice způsobilá být stranou trestního řízení, ale již není způsobilá samostatně provádět procesní úkony, a tedy její procesní způsobilost je omezena z důvodu absence svéprávnosti. V tomto případě je potřeba tuto osobu zastoupit prostřednictvím jejího zákonného zástupce nebo opatrovníka⁹³, obdobně jako u poškozeného v přestupkovém řízení.

⁹³ ŠÁMAL, Pavel. *Procesní způsobilost v trestním řízení*. In: HENDRYCH, Dušan, BĚLINA, Miroslav, FIALA, Josef, ŠÁMAL, Pavel, ŠTURMA, Pavel, ŠTENGLOVÁ, Ivana, KARFÍKOVÁ, Marie. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck. 2009. ISBN 978-80-7400-059-1. Převzato z Beck-online.

Závěr

V této bakalářské práci jsem se nejprve věnovala způsobilosti být účastníkem řízení. A jelikož se tato způsobilost váže na právní osobnost, uvedla jsem hned v úvodu první kapitoly i definici, právní zakotvení a okolnosti vzniku a zániku právní osobnosti. Dále jsem pokračovala právní úpravou účastníků dle správního řádu a zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, protože cílem této práce bylo zachytit postavení poškozeného v přestupkovém řízení a z toho důvodu jsem došla k závěru, že bude vhodné nejprve vyobrazit kontext a klasifikace jednotlivých účastníků přestupkového řízení a až poté se věnovat konkrétně poškozenému. Stěžejní částí této práce pak bylo následující vymezení účastenství poškozeného, které je charakteristické svým rozsahem týkajícím se jen části přestupkového řízení a vzniká v okamžiku, kdy poškozený uplatní svůj nárok na náhradu škody nebo vydání bezdůvodného obohacení u správního orgánu. Důvodem pro omezení rozsahu účastenství poškozeného je povaha vztahu poškozeného k obviněnému, která je soukromoprávní. Dalším důvodem je také skutečnost, že přestupkové řízení má jako primární funkci posouzení viny obviněného z přestupku a případné uložení sankce, nikoliv usnadnit poškozenému situaci v části řízení, ve které je mu přiznáno postavení účastníka.

V následující části jsem porovnávala poškozeného v přestupkovém řízení s poškozeným v trestním řízení. Mezi hlavní rozdíly patří skutečnost, že poškozený v trestním řízení je stranou a stává se jí v momentě, kdy mu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková škoda, nemajetková újma, nebo pokud se na jeho úkor pachatel trestným činem obohatil. Naproti tomu poškozený v přestupkovém řízení je účastníkem, a to jen v části řízení, a stává se jím až v okamžiku, kdy u správního orgánu uplatní svůj nárok na náhradu škody nebo vydání bezdůvodného obohacení, pokud tak učiní řádně a včas. Dalším rozdílem se týká práva na náhradu nemajetkové újmy, které poškozenému v přestupkovém řízení, na rozdíl od poškozeného v trestním řízení, nenáleží. Z výše uvedeného tak vyplývá, že poškozenému v trestním řízení zákon přiznává silnější postavení než poškozenému v přestupkovém řízení. Nicméně, co se týká těchto rozdílů, jestliže správní orgán vůbec nemá pravomoc o nemajetkové újmě rozhodovat, je pochopitelné, že nárok na její náhradu poškozenému v přestupkovém řízení nenáleží. A jelikož se odborníci shodují, že cílem přestupkového řízení je primárně postih jednání obviněného, považuji toto tvrzení za dostatečný argument pro to, aby poškozenému v tomto řízení náleželo postavení účastníka jen v části, která se ho týká. A protože poškozený má i po skončení přestupkového řízení stále

možnost se domáhat svého majetkového nároku před soudem podle občanského soudního řádu, nemyslím, že je třeba jeho postavení v řízení nutně posilovat.

První kapitolu jsem dále uzavřela popisem osoby přímo postižené spácháním přestupku abych nastínila i skutečnost, že se nevyklučuje postavení této osoby s postavením poškozeného a v praxi může dojít k situaci, kdy je osoba zároveň poškozeným i osobou přímo postiženou spácháním přestupku. A následně jsem věnovala jednu kapitolu i tvrzenému účastníkovi se závěrem, že v praxi k pochybnost o účastenství osob v přestupkovém řízení nedochází, ale v případě, že by nastaly, šlo by pouze o otázku, zda osoba patří mezi některou z kategorií účastníků (poškozený, obviněný, vlastník věci) či nikoliv.

V druhé kapitole zaměřené na procesní způsobilost jsem se z velké části věnovala svéprávnosti zakotvené v občanském zákoníku, jelikož zákon procesní způsobilost v přestupkovém řízení přiznává každému v rozsahu, v jakém mu přiznává právě svéprávnost. Svěprávnost člověku náleží po celou dobu jeho existence, ale její rozsah se váže na rozumové a volní schopnosti a jiné zákonné podmínky, tudíž ne každý má plnou svéprávnost. Z toho důvodu, že způsobilost být účastníkem má na rozdíl od procesní způsobilosti každý, dochází i k situaci, kdy se stane účastníkem i ten, kdo v řízení nemůže sám vykonávat procesní práva a plnit procesní povinnosti. A jelikož je tedy nutné takovou osobu v řízení zastoupit prostřednictvím jejího zákonného zástupce nebo ustanoveným procesním opatrovníkem, v jedné z podkapitol jsem nastínila i tuto problematiku.

Další komplikovaná otázka se týká procesní způsobilosti u právnických osob, kterou jednotliví autoři interpretují rozdílně. V této práci jsem se však podrobně touto problematikou nezabývala a zaměřila jsem se zejména na ustanovení občanského soudního řádu upravující „výkon procesních práv právnických osob prostřednictvím fyzických osob“⁹⁴, protože právě to osobně považuji pro praxi za nejpodstatnější.

V posledních podkapitolách jsem porovnávala procesní způsobilost u poškozeného a obviněného v přestupkovém řízení, jelikož je u nich situace odlišná a na rozdíl od poškozeného, mladiství obviněný může jednat v přestupkovém řízení sám i v případě, že není plně svéprávný, protože mu zákon stanoví s tím související hranici pro protiprávní jednání již dovršením patnáctého roku. A tudíž v případě, že je starší patnácti a zároveň mladší osmnácti, není potřeba ho v řízení zastupovat. Na konec jsem také komparovala poškozeného v přestupkovém řízení s poškozeným v trestním řízení v návaznosti na první kapitolu a došla jsem k závěru, že i v trestním řízení přiznává zákon procesní způsobilost poškozenému tradičně

⁹⁴ GRÍBKOVÁ, Petra a kolektiv. [MOKA] *Občanský soudní řád - judikatorní komentář*. Ostrava: CODEXIS publishing, 2017. Převzato z CODEXIS®, doplňku LIBERIS®

v rozsahu, v jakém mu přiznává svéprávnost, stejně tak jako poškozenému v přestupkovém řízení.

Co se týká procesní způsobilosti u poškozeného v přestupkovém řízení, s aktuální právní úpravou souhlasím a považuji za rozumné, aby se procesní způsobilost v přestupkovém řízení vázala tradičně na svéprávnost stejně tak, jak se na ni váže i v jiných oblastech. Osobně si totiž myslím, že je důležité, aby se právní úprava v základních otázkách zbytečně neodlišovala napříč jednotlivými právními odvětvími, byla tak pro její adresáty co možná nejvíce srozumitelná a ti ji do jisté míry mohli i sami intuitivně vyvodit. Z toho důvodu také souhlasím se skutečností, že ve věci procesní způsobilosti se situace mezi poškozeným v trestním a přestupkovém řízení nikterak neliší. Vedle toho, jestliže obviněnému zákon stanoví hranici pro nabytí způsobilosti k protiprávnímu jednání již dovršením patnácti let, je logické, aby byl schopný i v přestupkovém řízení samostatně vykonávat svá procesní práva a plnit procesní povinnosti, a tedy aby mu náležela i procesní způsobilost a nedocházelo tak k situacím, kdy by obviněný sice byl způsobilý k protiprávnímu jednání, ale už by mu nenáležela procesní způsobilost a bylo by potřeba ho v řízení zastoupit. Tuto výjimku v otázce procesní způsobilosti tak považuji za dostatečně odůvodněnou a oceňuji, že i zde lze pozorovat analogii mezi obviněným v přestupkovém a obviněným v trestním řízení, kterému taktéž náleží procesní způsobilost již v případě, že je starší patnácti let, stejně tak jako způsobilost k protiprávnímu jednání.

Seznam použitých zdrojů

Právní předpisy

Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů
zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů
zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů
zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, č. 89/2012 Dz
zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, ve znění pozdějších předpisů
zákon č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích, ve znění pozdějších předpisů

Judikatura

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 8. 2007, sp. zn. 2 As 73/2006-53
Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 10. 2007, sp. zn. 2 As 46/2006-100
Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 19. 5. 2008, sp. zn. 2 As 8/2008
Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 6. 2009, sp. zn. 9 As 61/2008
Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 22. 1. 2010, sp. zn. 5 As 65/2009
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 1. 2014, sp. zn. 30 Cdo 2715/2013
Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 27. 4. 2018, sp. zn. 30 A 244/2017-34
Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 27. 2. 2020, č. j. 10 A 76/2018-29

Knihy

BOHADLO, David, Jan BROŽ, Stanislav KADEČKA, Petr PRŮCHA, Filip RIGEL a Vít ŠŤASTNÝ. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2018, xxi, 674 s. Komentáře Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7598-052-6.
DRAŠTÍK, Antonín a Jaroslav FENYK a kol. *Trestní řád: komentář. I. díl, (§ 1 až 179h)*. Praha: Wolters Kluwer, 2017, xxviii, 1383 s. Komentáře Wolters Kluwer. Kodex. ISBN 978-80-7552-600-7.
HRABÁK, Jan. *Správní řád s výkladovými poznámkami a vybranou judikaturou. 5., aktualizované vydání*. Praha: Wolters Kluwer, 2018. ISBN 978-80-7598-134-9. Převzato z ASPI.

- JEMELKA, Luboš, Klára PONDĚLÍČKOVÁ a David BOHADLO. *Správní řád: komentář*. 6. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2019, 1011 s. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-751-4.
- JEMELKA, Luboš. VETEŠNÍK, Pavel. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich. Zákon o některých přestupcích. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck. 2020. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-772-9.
- KOPECKÝ, Martin. *Správní právo: obecná část*. V Praze: C.H. Beck, 2019, xxxii, 536 s. Právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-727-9.
- KUČEROVÁ, Helena a Eva HORZINKOVÁ. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich a zákon o některých přestupcích: s komentářem a judikaturou*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2019, 960 s. Komentátor. ISBN 978-80-7502-383-4.
- MÁRTON, Michal a Barbora GONSIOROVÁ. *Průvodce novým přestupkovým zákonem pro správní praxi*. Praha: Leges, 2017, 272 s. Praktik. ISBN 978-80-7502-200-4.
- POTĚŠIL, Lukáš. HEJČ, David. RIGEL, Filip. MAREK, David. *Správní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck. 2020. 920 s. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-804-7. Převzato z Beck-online.
- PRÁŠKOVÁ, Helena. *Nové přestupkové právo*. Praha: Leges, 2017. Teoretik. ISBN 978-80-7502-221-9.
- SKULOVÁ, Soňa. *Správní právo procesní*. 3. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017, 421 s. ISBN 978-80-7380-688-0.
- STEINOVÁ, Veronika. *Právní osobnost a svéprávnost*. In Schelle, K., Tauchen, J. (ed.). Encyklopedie českých právních dějin, VI. svazek Právní–Právo po. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. VI. svazek Právní–Právo po. ISBN 978-80-7418-238-9.
- ŠÁMAL, Pavel. *Procesní způsobilost v trestním řízení*. In: HENDRYCH, Dušan, BĚLINA, Miroslav, FIALA, Josef, ŠÁMAL, Pavel, ŠTURMA, Pavel, ŠTENGLOVÁ, Ivana, KARFÍKOVÁ, Marie. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck. 2009. ISBN 978-80-7400-059-1. Převzato z Beck-online.

Články

COUFALOVÁ, Bronislava. *Náhrada škody (újmy) v trestním řízení - historický vývoj právní úpravy a podmínky uplatňování z pohledu judikatury Nejvyššího soudu ČR*, Acta Iuridica Olomucensia, 2014, č. 9, s. 33-44

DVOŘÁK, Bohumil. *K problematice procesního jednání právnických osob*. Právní rozhledy, 2016, č. 19, s. 649-655

FRUMAROVÁ, Kateřina. *Osoba přímo postižená spácháním přestupku – subjekt, nikoli však účastník přestupkového řízení*. Právní rozhledy, 2018, č. 8, s. 275-278

MADLEŇÁKOVÁ, Lucia a Lenka MIČKALOVÁ. *Tvrzený účastník - poškozený v řízení o přestupku*. Správní právo. 2016, 49(7), 458-471. ISSN 0139-6005.

MATES, Pavel. *K některým procesním ustanovením zákona o odpovědnosti za přestupky*. Právní rozhledy, 2017, č. 3, s. 77-82

Internetové zdroje

FIALA, Zdeněk, FRUMAROVÁ, Kateřina, HORZINKOVÁ, Eva, ŠKUREK, Martin a kolektiv. *Správní právo trestní*. 1. vyd. Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-219-6.

Převzato z CODEXIS®, doplňku LIBERIS®.

GŘÍBKOVÁ, Petra a kolektiv. [MOKA] *Občanský soudní řád - judikatorní komentář*. Ostrava: CODEXIS publishing, 2017. Převzato z CODEXIS®, doplňku LIBERIS®

GŘÍBKOVÁ, Petra a kolektiv. *Správní řád - judikatorní komentář*. Ostrava: CODEXIS publishing, 2016. Převzato z CODEXIS®, doplňku LIBERIS®

POTMĚŠIL, Jan. CIGÁNEK, Milan. *Vademékum ke zkoušce odborné způsobilosti k přestupkům* [online]. mvcr.cz, 1. října 2019 [cit. 23. ledna 2021]. Dostupné na <<https://www.mvcr.cz/soubor/vademekum-ke-zkousce-odborne-zpusobilosti-k-prestupkum-vypracovane-otazky-ke-zkousce-revidovano-k-rijnu-2019.aspx>>

PRŮCHA, Petr. *Správní řád s poznámkami a judikaturou podle stavu k 1. 1. 2013*. 1. vyd. Praha: Leges, 2012. ISBN 978-80-87576-35-9. Převzato z CODEXIS®, doplňku LIBERIS®.

STRAKOŠ, Jan a KROUPOVÁ, Pavlína. *Základy správního trestání*. 1. vyd. Praha: Institut pro veřejnou správu Praha, 2017. ISBN 978-80-86976-39-6. Převzato z CODEXIS®, doplňku LIBERIS®

ŠÍNOVÁ, Renáta a JURÁŠ, Marek. *Účastenství v civilním soudním řízení*. 1. vyd. Praha: Leges, 2015. ISBN 978-80-87576-78-6. Převzato z CODEXIS®, doplňku LIBERIS®

ŠROMOVÁ, Eva. *Správní řízení od A do Z 3. aktualizované a doplněné vyd.* Olomouc: ANAG, 2020. ISBN 978-80-7554-259-5. Převzato z CODEXIS®, doplňku LIBERIS®.

WEISSOVÁ, Martina. *Reforma správního trestání a odpovědnost za přestupky (vybrané změny v právní úpravě)* [online]. pravni prostor.cz, 11. února 2019 [cit. 19. ledna 2021]. Dostupné na

<<https://www.pravniprostor.cz/clanky/spravni-pravo/reforma-spravniho-trestani-a-odpovednost-za-prestupky-vybrane-zmeny-v-pravni-uprave>>

ŽATECKÁ, Eva a PŘEPECHALOVÁ, Kateřina. *Několik poznámek k postavení poškozeného v trestním řízení* [online]. law.muni.cz, [cit. 3. února 2021]. Dostupné na [https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/01_aktualni/Zatecka_Eva_\(3937\).pdf](https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/01_aktualni/Zatecka_Eva_(3937).pdf)

Abstrakt

Tato bakalářská práce je zaměřena na způsobilost být účastníkem řízení a procesní způsobilost poškozeného. Cílem této práce je zachytit postavení poškozeného v přestupkovém řízení, odůvodnit proč je účastníkem řízení jen v jeho části a popsat také jeho způsobilost ovlivňovat toto řízení, v situaci, kdy je mu postavení účastníka zákonem již přiznáno. V práci je využívána převážně metoda popisná a pak také srovnávací v části, kde dochází ke komparaci mezi poškozeným v přestupkovém řízení a poškozeným v trestním řízení a poškozeným a obviněným v přestupkovém řízení.

Abstract

This bachelor thesis is focused on the ability to be a participant to the proceedings and the procedural capacity of the injured party. The aim of this work is to capture the position of the injured party in offences proceedings, justify why he is a party to the proceedings only in part and also describe his ability to influence this proceedings, in a situation where he is already granted the status of a participant by law. The thesis uses mainly a descriptive method and then also a comparative method in the part where there is a comparison between the injured party in offences proceedings and the injured party in criminal proceedings and the injured party and accused in offences proceedings.

Klíčová slova

poškozený, přestupkové řízení, způsobilost být účastníkem řízení, procesní způsobilost, svéprávnost

Keywords

injured, offences proceeding, capability of being a participant in proceedings, process capability, capacity